

current renovation works also affected the core of the castle, where the remnants of the wooden underground structure of the gazebo were found along with several features originally belonging to the castle. The excavation yielded numerous fragments of 13th and 14th century pottery and an assemblage of iron objects. The castle was destroyed by fire in the 14th century.

Blanka Mikulková

Budeč (k. ú. Budeč u Žďáru nad Sázavou, okr. Žďár nad Sázavou)

„Prostřední les“, „Veselská“, parc. č. 486/1.

Středověk, novověk. Areál těžby. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Muzeum Vysočiny Jihlava, p. o.

Lokalizace: WGS-84 – 49.5324350N, 15.9190486E; 49.5319058N, 15.9189225E

V dubnu 2019 byl proveden v rámci stavební akce silničního obchvatu obce Nové Veselí záchranný archeologický výzkum ukončený v listopadu 2020. Jedná se o liniovou stavbu, která vede jihovýchodně od zmiňované obce mimo stávající komunikace převážně v polních tratích využívaných pro zemědělské účely. Výjimku tvoří krátký úsek jihovýchodně od obce Budeč, kde stavba prošla poddolovaným územím v polní trati „Veselská“. K archeologicky nejzajímavějšímu úseku patří část poddolovaného území u Budeče, kde byly obnaženy profily apláňovaných šachet i štol se zbytky původní vřdřevy. Z historických pramenů je doložen největší rozsah těžby v 19. století, její počátek však sahá už do 14. století. Po odbagrování svrchních částí zde byla nalezena část vřdřevy ze zasypané štoly vedené ve směru SV–JZ, která pravděpodobně ústila do větší dobývky. Po odtěžení neúnosných vrstev ve svrchní části plochy se objevily dvě zasypané šachtice se zbytky vřdřevy. Ta byla spojená zajímavým způsobem za pomoci čepu a zádlabu. Bohužel odebrané vzorky dřev z konstrukčních prvků neumožnily dendrochronologické datování. Lokalita je pak zajímavá také z mineralogického hlediska výskytem železných rud. Nalezené zlomky keramiky se na lokalitu dostaly druhotně v průběhu zemědělských prací. Jde o tenkostěnnou keramiku tvrdě pálenou z období 17. až 20. století. Ojedinelé se nalézají rovněž starší keramika z hrubšího keramického těsta s příměsí tuhy (období od 15. století).

Literatura

Neuveдено.

Summary

An excavation resulting from the construction of the bypass of Nové Veselí revealed remnants of levelled shafts and adits with remnants of the original timbering fastened by pegs and mortices in the territory of Budeč (Žďár nad Sázavou District). Historical sources document the beginning of mining to the 14th century, which reached its peak in the 19th century. The 17th to 20th century pottery found at the site is of secondary origin.

Marek Krutiš

Bystřice nad Pernštejnem (okr. Žďár nad Sázavou) „Spojence“, „Šibeníční hora“.

Novověk. Popraviště. Sonda. Záchranný výzkum.

Uložení nálezu: Městské muzeum Bystřice nad Perštejnem.

Lokalizace: WGS-84 – 49.5193222N, 16.2704614E

Na přelomu jara a léta roku 2020 provedl Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i., na žádost Městského úřadu Bystřice nad Pernštejnem předstihový výzkum reliktní bývalého městského popraviště (šibenice) a jeho nejbližšího okolí. Výzkum byl vyvolán plánovanou úpravou okolí šibenice v souvislosti s budováním naučné stezky. Pozůstatky šibenice tvoří kamenné ohrazení, které se dochovalo do výšky 65 cm a je tvořeno lánaným kamenem místního původu položeným na maltu. Korunu zdíva tvoří betonová vrstva z roku 1988. Čtvercový až mírně lichoběžníkový půdorys o vnější délce stran 480, 440, 440, 430 cm a šířce stěny 90 cm vymezoval vnitřní prostor vyplněný převážně hlínou s množstvím kamenů stejného původu, ze kterého bylo vystavěno kamenné ohrazení šibenice. Dále se našly zlomky malty, knoflíkářský odpad, zlomky keramiky a skleněných nádob, kovové předměty (srp, nůž, hřebíky), mince (tři denáry Zikmunda III. Vasy z přelomu 16. a 17. století, korutanský feník a bílý peníz Vladislava II. Jagellonského a Rudolfa II. ze 16. století) a součásti oděvu (zapínání ve formě háčku s očkem, knoflíky). Značnou část výplně vnitřního prostoru šibenice tvořily roztroušené lidské a zvířecí kosti. V anatomickém uspořádání bylo jen několik lidských skeletů a jejich částí (horní i dolní polovina trupu, jednotlivé končetiny). Výjimečný nález představuje neporušený hrob na dně šibenice, ve kterém byl v natažené poloze na zádech uložen chlapec ve věku mezi třinácti až čtrnácti roky (obr. 57). Ve středu dna šibenice se nacházel shluk kamenů, který vymezoval jámu pro dřevěný sloup, přičemž některé z kamenů tvořily utěsnění dna výplně původního kůlu. V okolí šibenice byla provedena sondáž s cílem prověření případného ohrazení celého areálu popraviště, avšak s negativním výsledkem.

Terénním výzkumem byly získány nové poznatky o výkonu hrdelního práva v Bystřici nad Pernštejnem, které mělo město od 15. do 18. století. Keramika získaná z jednotlivých vrstev je datovatelná od přelomu 15. a 16. století po recentní dobu. Mince dovolují zařadit těžiště nálezového souboru do 16. až 17. století.

Obr. 57. Bystřice nad Pernštejnem. Hrob nedospělého jedince (chlapec?) ve věku mezi 13 a 14 roky na dně šibenice. Foto R. Pěnička.

Fig. 57. Bystřice nad Pernštejnem. The grave of juvenile individual (a boy?) aged between 13 and 14 years old at the bottom of the gallows. Photo by R. Pěnička.

Na základě hodnocení skladby kamenů tvořících obvodové zdívo šibenice lze vymezit dvě zděné stavební fáze. Pozůstatkem nejstarší dřevěné šibenice je sloupová jáma utěsněná kameny. Nález lidské kosti mezi kameny, a také nález kostí uložených v jámě zasahující pod zdívo, dokládá výkon hrdelního práva v období před vybudováním kamenné i dřevěné šibenice, rámcově již v 15. století. Osteologický materiál je tvořen především rozptýlenými lidskými a zvířecími kostmi. Několik anatomických celků (částí skeletů) dokládá praktiky realizovaných poprav, kdy tělo oběšence viselo na šibenici až do samovolného rozpadu, a následně bylo v šibenici zahrabáno celé nebo jen jeho části (Pěnička 2020; 2021).

Literatura

- Pěnička, R. 2020:** *Bystřice nad Pernštejnem. Spojence/Šibeniční hora – šibenice*. Rkp. nálezné zprávy, č. j. 1024/20. Uloženo: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.
- Pěnička, R. 2021:** Nové poznatky o šibenici v Bystřici nad Pernštejnem. *Anthropologia integra* 12(1), 21–29. Dostupné také z: https://journals.muni.cz/anthropologia_integra/article/view/14035.

Summary

In 2020, a rescue excavation of the remnants of the gallows, the internal area and the immediate vicinity took place in the Bystřice nad Pernštejnem cadastral area (Žďár nad Sázavou District), in “Spojence” field (“Šibeniční hora”), southeast of the built-up area. The archaeological material and osteological finds (Fig. 57) can generally be dated from the 15th to the 17th century.

Robin Pěnička, Jiří Kala, Josef Unger

Čechtín (okr. Třebíč)

Kukla, parc. č. 97/1.

Novověk. Areál nezemědělské výroby, areál těžby. Povrchový nález. Průzkum. Uložení nálezu: neodebrány.

Lokalizace: WGS-84 – 49.2906789N, 15.8188353E

Zhruba v půli cesty mezi Čechtínem a místní samotou Kuklou leží na levém břehu Leštinského potoka reliktní jámové pece pravouhlého tvaru o rozměrech cca 5 × 5 m, který v minulosti porušila lesní cesta. V odvalu komunikace leží kusy vypálené mazaniny, části kamenné konstrukce a nedopaly vápna v podobě místních krystalických vápenců, které byly těženy asi ve třech mělkých jámových lomech v pásu lesního svahu počínajícím nad pecí a pokračujícím směrem k usedlosti č. p. 8. Nepočtené zlomky pálených cihel nevyklučují, že pec mohla mít i konstrukci kombinovanou z kamenů a cihel.

Nález může být předběžně spojen s výstavbou panského dvora a pivovaru na trebičském panství rodu Waldsteinů (od r. 1556). Vzhledem k jedinému nejbližšímu zdroji karbonátových surovin k historické části obce nelze vyloučit ani výrobu stavebního vápna určeného pro výstavbu a údržbu původní zemanské tvrze vládků z Čechtína, zmiňované v letech 1406 a 1418 (Šemík z Čechtína). Od 60. let 15. století měli ve vlastnictví tvrz Hrubšičtí z Čechtína a od 1. poloviny 16. století ji spravoval trebičský velkostatek (Hosák, Zemek 1981, 80; Dvorský 2008, 214–217; Mezlíková 2014, 14).

Literatura

- Dvorský, F. 2008:** *Vlastivěda moravská. Třebíčský okres*. Brno: Městské muzeum a galerie.

Hosák, L., Zemek, M. 1981: *Hradky, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (I), Jižní Morava*. Praha: Nakladatelství Svoboda.

Mezlíková, P. 2014: *Komunální heraldika měst a obcí okresu Třebíč od roku 2000 do 2005*. Rkp. bakalářské práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Uloženo: Ústav pomocných věd historických a archivnictví Masarykovy univerzity. Dostupné také z: <https://is.muni.cz/th/nhebb/>.

Summary

The remnant of a rectangular pit limekiln with the dimensions of c. 5 × 5 m disturbed by a forest road in the past was discovered on the left bank of Leštinský Stream in Čechtín cadastral area (Třebíč District). Crystalline limestone was quarried in three shallow pit quarries in a forest slope strip beginning above the kiln and continuing towards homestead No. 8. The find can be tentatively associated with the reconstruction of the local keep and, subsequently, the construction of a manorial brewery managed by the Třebíč manor farm estate from the first half of the 16th century (Hosák, Zemek 1981, 80; Dvorský 2008, 214–217; Mezlíková 2014, 14).

Petr Kos

Čelechovice na Hané (okr. Prostějov)

Ul. Hliníky; „U Kostipalny“, parc. č. 934.

Vrcholný středověk. Vesnice/městečko. Vertikální řez. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Muzeum a galerie v Prostějově, p. o., inv. č. 320.014–320.016.

Lokalizace: S-JTSK – -559377.76, -1128637.24

Dne 6. 10. 2020 proběhl drobný záchranný archeologický výzkum vyvolaný stavbou „Čelechovice n. H., úprava DS NN, Omelka (č. stavby 104005331)“. Tato byla realizována v severní části obce v ulici Hliníky (v blízkosti tzv. „Kostipalny“; kde byla v minulosti zachycena sídlištní jáma únětické kultury starší doby bronzové, např. Gottwald 1924, 62). V blízkosti Domu pro seniory liniový výkop určený k pokládce zemních kabelů distribuční sítě nízkého napětí protnul ojedinělou jámu obsahující vedle kamenů a zvířecích kostí též zlomek keramické nádoby náležející rámcově do vrcholného středověku.

Literatura

- Gottwald, A. 1924:** *Pravěká sídliště a pohřebiště na Prostějovsku*. Prostějov: J. F. Buček.

Summary

On 6 October 2020, an excavation took place in the northern part of Čelechovice na Hané (Prostějov District), where a line trench dug for laying underground cables for the low-voltage distribution network intersected an isolated pit. This contained stones and animal bones as well as a fragment of a ceramic vessel, which can be generally dated to the High Middle Ages.

Pavel Fojtík